

2. Otroci po deželi morajo po šoli doma navadno delati — stariši uže komaj čakajo, da pridejo domov; taki učenci toraj nemajo potrebne časa, da bi to, kar so se učili v šoli, ponavljali doma — da bi tū izdelovali svoje naloge.

3. Pa nij še dosti, da ob času kmetijskega dela otroci doma za šolo nič ne storé, ampak še v šoli niso kaj sposobni za poučevanje; ker so trudni, jih nauk malo zanima. Včasih mora učitelj uže misliti na sredstva, da mu otroci v šoli ne pospé. Kedar otrok mirno obsedi, pa rad zakima. Pa temu se nij čuditi, navadno zjutraj zgodaj vstajajo, ter ženó živino na pašo — in potem gredo v vročini $\frac{1}{2}$ ure ali po celo uro daleč v šolo, v časih pa še dalje. — To niso malenkosti. Kdor je te težavnosti sam skušal kot učenec, in jih zdaj kot učitelj na učencih opazuje — lahko umeje to.

Da o revščini, o pomanjkanji tega in onega, ki šolsko obiskovanje in učenje zaderžuje, ali o slabem umu učencev ne govorim preveč obširno, prestopam na

4. Sem ter tje pa se tudi še nahajajo stariši, kateri prid učenja ne vzpoznavajo in v svojej nevednosti otrokom večkrat še tisto malo veselje, katero jim je učitelj s trudom izbudil, s svojim bedastim govorjenjem odvzamejo. N. pr.: e, kaj je tega treba? mi se nijsmo nikoli tega učili! Gospoda ima čas, pa sama ne vé, kaj bi si izmislila. — Enakih bedastih izrazov je pogosto slišati. (Dalje prih.)

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

20.

Čemu so neki vse prémnoge besede? Ako otroci ravnaajo napačno, zažugajte jim, stariši! kratko pa krepko: Če še kedaj storiš to, te bom kaznoval! Če vas spoštujejo otroci, vas bodo tudi ubogali. Spoštovati vas pa morajo; če vas ne, je pač vse zastonj. In ako še kedaj ravnaajo napačno, potem je pa najpametneje, da vzamete brezovko, in ta jim bode že vcepila, kaj je prav. Brezovka je žlahten les. Sloveči dunajski pridigar pater Abraham od svete Klare pravi, da bi jo on postavil za kraljico vseh dreves. Ona ima pa tudi pravico postati kraljica dreves, verlo bi jih vladala, saj zna tako verlo vladati celo otroke, ki so živoče stvari. Bog daj, da bi le vedno čversto rasla in poganjala veje. Dokler bodo otroci malopridni, je bode zmiraj treba. Malopridni bodo pa, dokler tudi odrasli ne bodo kaj prida. Odrašenih pa ne sme nikdo tepsti, tudi otrok ne sme drugi, kot vi stariši. Zatorej, ako ne gre niti z opominjevanjem niti z žuganjem, je vaša sveta dolžnost stariši pripeljati otroke s tem ali kakim drugim enakim sredstvom do prave poti.

Ako pa zažugate otroku, da ga bode te kaznovali, če še enkrat ravna napačno, ga pa morate tudi vselej kaznovati. Če ga ne mislite, mu tudi ne obetajte! Jaz vem iz lastne izkušnje, koliko zlega prihaja pri odgoji ravno iz tega, da kdo obljubi otroku kazni, pa ne izpolni te obljube. Zato se mi zdi potrebno povedati tu zgodbo, iz ktere razvidite, kako ne smete ravnati. Na Dunaji je stanovala zraven moje sobe neka stara judinja, ki je imela prav malopridnega sina. Povedati pa tudi moram, da je ona hudo stavila v loterijo. In koliko je morala prestati pred svojim sinom! Norčeval se je iz nje kar na cesti, in doma ga ni bilo vgnati. Ogovoril je ni nikdar drugače kot: „ti, starka!“ In ona? Učila ga je in učila, opominjevala ga, naj bo priden, pridigovala mu od jutra do večera, in še pozno v noč; ali fant se ji je smejal v zobe. Ko je izprevidela, da mu ne gre nič do serca, začela se je jokati na glas. Zdaj ji je pa začel prigovarjati sin: „Mati, jaz ti želim, da bi zadela veliko terno v loteriji, da bi dobila veliko, veliko denarja!“ Pri teh bezedah so se ji precej posušile solze, in vsa vesela je rekla: „Oj, ljubi sin, ti imaš še vendar dobro serce, da mi želiš, da bi zadela veliko terno v loteriji“. Vsak pameten človek bo pa izprevidel, da jo je fant s to zvijačo le skušal potolažiti. In čez par trenutkov jo je začel zopet dražiti, ona je jela mu zopet dajati lepe nauke, nazadnje se je jokala in on jo je zopet potolažil s terno. Tako je šlo od dne do dne. Večkrat je tožila to svojo nadlogo ljudem, ki so stanovali z njo v isti hiši. Dejali so ji navadno: „Šibo vzemite, šibo, ta ga bo že boljšala!“ Pa ona je odgovorila: „To bi bilo pač gerdo, ako bi ga pretepala“. — Kolikokrat mu je tudi obetala, da ga bode natepla, ali da mu ne bo dala nič jesti, ali izpolnila ni nikdar tega. Dala mu je celo takrat še kaj boljšega jesti. In fant je norčevaje se rekel: „Danes so mi mati dali pečenke, ker imam post“.

Tu se mora reči, da je zaslužila mati, da bi jo kaznoval, ker ni kaznovala sina. Sin bi se bil dal že poboljšati, ali mati je bila nepoboljšljiva. Marsikdo izmed bralcev ali bralk bo dejal: „Oj, ta judinja je bila pač neumna!“ Vendar naj pomisli, preden izreče to, znabiti je on tudi oče, ali morda je ktera bralka mati. Naj pomisli, ali ne ravna znabiti ona sama ravno tako ali pa še slabeje s svojimi otroki. Kdor se čuti v resnici čistega, ta naj verže v božjem imenu kamen zaničevanja na staro ženo.

V tej zgodbici nam pred vsem stopi pred oči glavno pravilo: Ne dejajmo otrokom toliko lepih naukov! Mati v zgoraj navedeni povesti je pa dajala ravno preveč lepih naukov sinu. Njemu samemu se je to že preveč zdelo, in smejal se ji je. Tedaj so bile njene besede zastoj oprav zato, ker jih je bilo preveč. Lepi nauki, dragi bralci, niso tako, kot denar. Čimbolj se maže (z denarjem), tem raje teče; ali čim-

bolj se maže (z lepimi nauki), tem težje teče. Tako pridigovanje bi že imelo nekaj pomena, ako bi stariši otroku že vedno kaj novega povedali; ali ko jim zmanjka tvarine, začno pa zopet od začetka, in tako gré od dne do dne. Ubogi otrok jih pa mora poslušati. Ali ni mogoče, da se mu kar studijo take lepe besede, in namestu da bi ga poboljšale, ga še poslabé. Človek mora biti zmeren v vsem, tedaj tudi v dajanji lepih naukov. Saj še vi stariši pri dolzih pridigah v cerkvi tako radi zaspíte; ali vaši otroci ne smejo pri vaših pridigah zadremati. In vi ste stari, tedaj tudi lahko dalj časa sterpíte pri kaki stvari, otroci so pa mladi, in imajo tako radi premembo. To pa vendar ni prav. In vi nimate radi duhovnov, ki dolgo mašujejo in dolgo pridigujejo; ali kaj je najdaljša pridiga v cerkvi proti najkrajši, v kateri vi podučujete svoje otroke. Saj vam ni treba otrokom povedati vsega, kar veste.

Drugič nas uči ta zgodba: Če se obljubi otroku kaznen, mora se vselej kaznovati. Zakaj je dražil ta sin svojo mater? Zato, ker je vedel, da ga ne bo kaznovala, če mu je tudi stokrat obljubila. Obljubiti se sme le to, kar se more dati. To je pošteno. Če pa stariši že sami čutijo, da jim ni mogoče kaznovati otrok, naj jim tudi nikdar ne obetajo kazni. Jako smešno je, ako slišimo stariše govoriti otroku: „Ti boš videl, kako boš tepen, jaz ti bom dal, i. t. d.“. Resničen je slovenski pregovor: Po velikem gromenji je malo dežja. Taki stariši iz samega obetanja ne pridejo do kaznovanja.

Tretjič vidimo pa, da so telesne kazni za malopridne otroke neogibno potrebne. Naj ne mislijo stariši, da je to kaka surovost, ako tepó otroke. Ali ni to veliko gerje in suroveje, ako izrastó iz malih malopridnežev veliki. To je pač lepo od starišev, da se jim smili otroke tepsti; ali če se pa ne more drugače izhajati, se vendar mora vzeti šiba. Čemu je treba starišem, da se toliko jezé nad otrokom, čemu jim je treba tožiti: oj, kaj bo iz mojega otroka! Čemu se jim je treba solziti! Z vsakim vdarcem, kateri ste dali svojemu otroku, ste mu jih prihranili deset, ktere bi v poznejih letih prejel. Mislimo si otroka, ki brez vse kazni odraste. On pride med svet, ter meni, da se mu bo vse vpognilo, da se bo vse ravnalo po njem. Kako strašno se goljufa! Svet ga tako omehča, tako ohladi, da ni kar nič več senca proti prejšnemu malopridnežu. Ali hudo je, ako se mora učiti star vol voziti, hudo je, ako se mora odrašen človek kaznovati. Stariši, vaši otroci vam bodo v poznejih letih za vsak vdarec hvaležni, ako ste jih sicer pametno odgojili. Ni treba misliti, da ste ga storili bolj terdovratnega, ako ste ga topli. Zboljšali ste ga pa, kajti varoval se bo delati zoper vaše zapovedi, ako bo vedel, da ga čaka tako občutljiva kaznen. Zmerni pa morate biti tudi pri kaznovanji: ne preveč, pa tudi ne premalo. Jeza naj vas nikdar predaleč ne zapelje.

Kar je pa glavna stvar: opustite to navado, da bi otrokom dajali preveč lepih in dobrih nauk. Dobra sicer ne stori človek nikdar preveč; ali dobrih nauk ima pa kmalu preveč. (Dalje prih.)

Dr. Jakob Zupan.

K spevu „XII. Gazel Prijatlju“ (gl. Učit. Tov. I. 9. 10; Jezičn. str. 23—29.) dal je bil Zupan sam tudi nektere izjasnila v Illyr. Bl. 1831; na pr.:

Erläuterungen.

1. Gazela, arabishe Versart mit Reimen, wie in diesen zwölf Beispielen. 2. Bogmati, schwören. 3. Druga, dem Freunde. 4. Pev, Gesang. 5. Obnos, Benehmen, Betragen. 6. Huliti, schmäheln, tadeln. 7. Loza, Rebe. 8. Moskatela, Mostatelerwein. 9. Algarbi, die südvwestlichsten Portugiesen. 10. Rajnik, Bewohner des Paradieses, raj. 11. Vostok, gleichsam istok, ishod sonca, Aufgang der Sonne. 12. Prelest, Reiz; prelestnik, prelesnik, prelesnica, Verführer, Verführerin. 13. Sopruga, spruga, Lebensgefährtin. 14. Silac, Zwingherr. 15. Samec, Zweifler; sum, Zweifel, Argwohn, Eifersucht. 16. Skamneti, okamneti, zu Stein werden; okamnilo, Petrefact. 17. Cvetnik, Blumengarten. 18. Gomila, mogila, Grabhügel. 19. Gostenje, Gastmahl. 20. Vesolna, vselena zemlja, die bewohnte Erde. 21. Ozaliti, zieren. 22. Smel, kühn, mutbig. 23. Poglontiti, verführen. 24. Gruzilo, Tiefe. 25. Plač, Klage; plakati, weinen. 26. Človečija, Menschheit. 27. Soba, Cella, im Serbischen. 28. Pojatina, Pallast. 29. Rota, Schmutz, Eib, Fleck; rotiti, fluchen. 30. Brezvošilen, wünschelos, — leer. 31. Kos, Troß. 32. Upalen, entbrennt. 33. Bludilno popelo, unzüchtiger Schüler. 34. Cepetec, Liebreiz. 35. Sirenski, auf Sirenenart. 36. Klama, Täuscher, Täuscherin; klamiti, täuschen. 37. Drug, Ehegenosse. 38. Prepeti, der zu sehr gerühmte. 39. Matica, Original, im Dalmatischen. 40. Koranci, Koransanhänger. 41. Objemec, Umarmen. 42. Čuten, empfindend, fühlend. 43. Ljubav, Liebe. 44. Gerbav, runzig, greis. 45. Dovoljenj, zufrieden. 46. Kurjava, Fleckung. 47. Rojiti, schwärmen. 48. Udaljava, Entfernung. —

Pravi mož, pisal sem o Nečásku (Jezičn. XIII. str. 2), se ne spozná le po obličji, ampak tudi po govorjenji in dejanji, po pismih in prijateljih. — Da so Zupanu dopisovali veliki učenjaki in da jim je tudi pismeno odgovarjal, to vém; vendar njegovih pisem dobiti kaj nisem mogel. Čital pa sem nektere pisma njegovih častiteljev in prijateljev. Med prvimi bil mu je Janez Nep. Primic, r. l. 1785 v Zalogu poleg Šmarije, od l. 1811 pisar v licejski knjižnici, potem prvi očitni učenik slovenščine v Gradcu, u. l. 1823 domá. Ta je pervikrat pisal Zupanu, tedaj kaplanu pri sv. Petru v Ljubljani, 13. novembra 1810 iz Gradca na pr.:

„Visoko Častitlivi Gospod Jakob! Prosim nar poprejd za zaméro, de se podstópim, Njim z svojim písánjam nadlego delati. Pak vém, de so goreč Slavist, ino Slavisti si tkój brez vsih posvejtih perklonb ali ceremónij eden drugimu pišejo . . . prósím, de bi mi perpustili, Njih včasi za to al uno reč, kar Illyrijo zadene, pobárati. — Zahvalim za pozdravljenje, kteriga sim bral na Duneju v listu Jerneju (t. j. Kopitarju) poslanimu. — . . . Kopitar zdaj prav dobro stoji, kar me prav veseli, de si je svojo srečo tako dobro vstanovil. Njegove „Patriotische